

# Musik

Nicolas Barbano

## Richard Wagner & Carl Orff: Excalibur (ILPS 9682)

»Music from the film Excalibur and other selections« står der uden på pladen, og det kan undre en del, at man har medtaget »Valkyrieridtet«, indledningen til tredje akt af Wagner's »Valkyrien«, og indledningen til tredje akt af sammes »Lohengrin«, der ikke benyttes i filmen, når intet af Trevor Jones' smukke original-musik er medtaget. OK, »Lohengrin« har som de fleste af Wagner's værker paralleller til Arthur-legenden, Lohengrin er jo gralsridder og søn af Parsifal, men »Valkyrieridtet« virker malplaceret – selvom det naturligvis stadigvæk er et storslået stykke musik!

Af »rigtig« Excalibur-musik får vi først »Siegfred's Begravelses March« fra »Ragnarok« (der som »Valkyrien« indgår i Wagner's store fire-dels drama »Nibelungens Ring«), et stykke musik, der benyttes flittigt filmen igennem, og som med sine dystre, tungt modløse toner passer fint til Boorman's irske landskaber.

Som ledsagemusik til scenen, hvor Perceval finder den Hellige Gral, har Boorman, ikke forbavsende, valgt præludiet til 1. akt af Wagner's »Parsifal«, og selvom det ikke siger mig ret meget alene, virkede det fint, om ikke overvældende imponerende, i filmen.

Den tredje benyttede Wagner-ting er præludiet fra »Tristan og Isolde«, et skønt stykke musik, hvor varme og blide følelser flyder som honning fra højtalerne. Musikken benyttes til at illustrere Guenevere's forhold til Lancelot, et forhold, der svarer til forholdet mellem Tristan og Isolde, og forresten også til det forhold, Wagner i 1857, da han skrev operaen, stod i til naboens kone, Mathilde Wesendonck – egentlig underligt, at man ikke fornemmer det mindste ekko af dårlig samvittighed i musikken!

Det eneste nummer på pladen, der ikke er skrevet af Wagner, er »O Fortuna« fra Carl Orff's »Carmina Burana«, hvor det benyttes i to versioner, hvoraf den ene er første halvdel af den anden. Helt i orden både i »Carmina Burana« og i »Excalibur«, men her på pladen er det unødigt fyldt at bruge begge versioner. »O Fortuna« er en sang om den grusomme, uforudsigelige skæbne, der »knuser de tapre«, og kender man teksten, der før det hidsige crescendo synges i et uhyggeligt staccato-tempo af et næsten hvi-

skende kor, er dét naturligvis et plus, der får musikken til at virke ekstra effektivt i de to kamp-scener, hvor den benyttes. »O Fortuna« dirigeres af Rafael Fruhbeck De Burgos, mens Sir Adrian Boult har dirigeret alle andre numre.

Ingen af indspilningerne er foretaget med filmen for øje, og det kan mærkes, når man ser den. Man savner opbygning til og i musikken, den kommer og går ofte lidt for pludseligt, og det generer, uanset hvor velvalgt den er. Er det en eller anden frygt for at genere et helligt Wagner-publikum, som ikke tåler at høre en enkelt node flyttet i partituret, eller bare en begrænsning i budgettet, der har forhindret en original-indspilning? Zubin Mehta viste i »Manhattan« hvor få ændringer, der skal til, for at få klassisk musik til at virke som skræddersyet til en film.

## John Williams: Raiders of the Lost Ark (CBS 70205)

Dette, John Williams nyeste score, er som sædvanligt med denne's værker FILMmusik med stort F, I, L og M. Jeg har set filmen tre gange, men har ikke været i stand til at pege bare et sted ud, hvor det ikke fungerer. Alligevel er musikken til »Raiders of the Lost Ark« en skuffelse, og det bedste eksempel hidtil på de fejl, der bl.a. kendetegner John Williams. For det første er det som om, han siden han begyndte at benytte sig af London Symphony Orchestra er holdt om med på nogen som helst måde at eksperimentere med sin instrumentation. Der var engang, hvor han, som f.eks. i »The Missouri Breaks«, lavede ganske spændende og særprægede instrumentsammensætninger, men efterhånden er det hele den samme kulør (for nu ikke at være uretfærdig: De samme kulører), og temaerne har også en tendens til at blive mere og mere simple og primitive, som om Williams stoler lidt for meget på sine unægteligt imponerende gode evner som arrangør. I denne omgang er det specielt gået ud over Harrison Ford's tema, en helt modig march, som man kan blive ret træt af efter at have hørt det samme vers 10 gange i træk.

»The Basket Game« er et lille lystigt, letløbende tema, der pizzicatoer sig af sted, for med mellemrum at afbrydes af arabisk rabalder, når diverse turbanklædte knivstikere enter arenaen. Det passer perfekt i filmen; en smule tamt på pladen. »Marion's Theme«, der viser sig en enkelt gang for sig selv, påsat et par egyptiske toner, er kønt, men minder lidt rigeligt om Yoda's tema i »The Empire Strikes back«. »Desert Chase« er et langt nummer skrevet for voldsomme blæsere og slagværk, der veksler mellem Harrison Ford's og nazisternes temaer ligger ud efter hinanden som knytæveslag. Det formår kun i enkelte udbrud at fungere selvstændigt, hvilket også er tilfældet med de kriblende & krablende pizzicato-effekter i »The Well of the Souls«.

Et enkelt tema formår at stå helt alene: Arkens tema, der med et lokkende og lidt mystisk pigekor ligesom ligger lurende i et hjørne og nynner sin sang, der både er en advarsel og en vejviser. Tilsidst, i »The mi-

racle of the Ark«, stiger temaet i styrke for at tynde ud i en ynkelig piben, da nazisterne åbner låget og finder en håndfuld støv. Kapitän Dietrich ler en lidt nervøs latter, læderstøvler skraber uroligt mod sandet, man fornemmer en uro midt i tavsheden. Så åbner himmelen sig, arkens tema vender tilbage, lokkende, truende, lokkende, truende; hviskende »Pas på, lille mand: I AM THAT I AM« for så, med ét, at forvandle sig til en sindssyg række af hidsige slag og smæld, mens Spielberg slipper en hær af engle og succubier løs i hovedet på publikum. »Bank på, så skal der lukkes op for jer.« Nazisterne er her de uforsigtige sømænd, der lokket af sireneres sang har sat foden på den hvor de først for sent får øje på dens rædsler – Odysseus (kaldet Indiana Jones) er så heldig at være bundet til en mast i baggrunden!

Jeg må dog indrømme at selv denne ellers imponerende finale heller ikke fungerer selvstændigt på pladen (der forresten har et meget flot innercover, med hele 70 farvebilleder fra filmen). Men så kan man jo tage ind og se filmen en gang til. Den fungerer!

## Laurence Rosenthal: Clash of the Titans (CBS 70206)

Harryhausen, der selv er en stor filmmusikfan, har ry for at bruge god musik i sine film, ikke mindst på grund af hans brug af Bernard Herrmann til flere film, men også fordi han fik Miklos Rozsa tilbage på filmmusikscenen i 1973 med »The Golden Voyage of Sinbad« efter fem års fravær. Roy Budd's musik til Harryhausen's sidste film, »Sinbad and the Eye of the Tiger«, var imidlertid en skuffelse, og jeg havde ærligt talt frygtet det samme med musikken til »Clash of the Titans«; Rosenthal's hidtidige musik til film som »The Car« og »Meteor« har været effektiv under filmene, men heller ikke mere. Efter at have set »Clash of the Titans« er jeg dog ikke i tvivl om, at Rosenthal snart vil blive et af de helt store navne indenfor filmmusikken!

CBS' soundtrack-album åbner med en march, der afspejler de græske guders storhedstid, dengang da menneskene var som skakbrikker i et spil styret af Zeus og hans evindelige ægteskabsproblemer. Dernæst får vi et smukt kærlighedstema, »The Lovers«, med harpe og strygere, og igen fornemmes, at hvad vi oplever styres af højere kræfter. Det er i det hele taget musikens gennemgående styrke, at man hele tiden følger en reference til guderne på Olympen, hvilket jo også er helt i overensstemmelse med Desmond Davis' instruktion. Specielt Pegasus' tema er en proklamation om så ædel og ophøjet et væsen, at det kun kan være undsluppet fra Zeus' luftbårne stalde. Derimod er musikken til den af Athene forkastede og forbandede Medusa bygget op af piskesmæld og snerrende violiner, og den ligeledes forstødt og straffede Calibos' musik, på pladen kaldet »The Lord of the Marsh«, udtrykker en forstædig livstræthed og et generelt had til verden, men i glimt skinner fortrængte følelser igennem og minder os om, at Calibos engang var et menneske (i filmen blev Calibos spillet af Neil

McCarthy, der formåede at få en masse sådanne »glimt« igennem figurens monstremake up; en evne kun de færreste og dygtigste skuespillere har; Karloff i »Frankenstein«, John Hurt i »The Elephant Man«. Og så er der den mekaniske ugle Bubo's tema: En lille lystig scherzo med fløjter og klokkespil. Lidt orientalsk dansemusik understreger markedsstemningen i Joppa.

På pladens sidste nummer, »The Constellations«, opsummerer Laurence Olivier musikens ideer og stemninger med en smuk monolog, hvor han lader stjernerne forme et mindesmærke over historien om Perseus og Andromeda, for at menneskene, om end gudinder skulle blive svigtet eller glemt, altid vil kunne se op på nattehimmelen og mindes den tid, da menneskene var – og vidste de var – gudernes afkom.

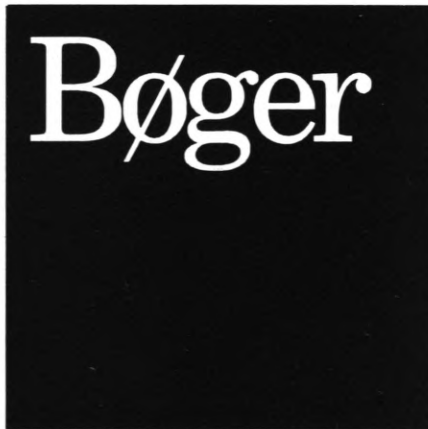
Og netop den erindring er, hvad Laurence Rosenthal formår at udtrykke i sin musik, der ikke underligt mange steder bliver direkte drømmende: At de græske helte og guder allerede er et minde, om en fjern fortid eller en sød drøm, og at »Clash of the Titans« såvel som Zeus' stjernebilleder trods alt kun er et mindesmærke, der kan formå at rive os ud af vores smålige travlhed, og for en time eller halvanden og – på en mark om natten eller i en halvfylt biograf – minde os om de forfædre og allierede, vi forlængst har lagt bag os.

### Bill Conti: For Your Eyes Only (Liberty LOO-1109)

Den unge, italienske komponist Bill Conti, der kom til Hollywood for et par år siden og lavede »Rocky«, et soundtrack, der med ét satte skub i hans karriere, har et talent for at skrive fanfærer og swing-musik, men tilsyneladende ikke ret meget andet. Fejltagelser som »Paradise Alley« og »Uncle Joe Shannon« er stadigvæk ting, man mindes med ubehag.

Da Albert Broccoli havde lavet »For Your Eyes Only« henvendte han sig til Conti for at få et moderne, kommercielt score, og Conti var ikke sen til at acceptere opgaven. Musikken, der kom ud af det, er da også meget moderne, der er både trommer, elguitarer, trommer, synthesizere, trommer og en trompet, og pladen sælger udmærket i forretningerne, men musikken har ikke ret meget at gøre med den dygtige, debuterende John Glenn's »ur-Bond'ske« opsætning, der jo er meget low-key og stilfuld, undtagen i selve action-sekvenserne, der dog også er ret begrænsede hvad armsving angår, og nøjes med at imponere med en række af små perler af præstationer, fremfor det vante opbud af eksplosioner og »her kommer Flåden!« Dette er åbenbart ikke gået op for Conti, der bare lader disco-maskinen rulle derudad – typisk for musikken er det, at man uden plade-coveret til hjælp næppe ville kunne regne ud, hvor i filmen de forskellige numre, på nær Main & End Title, hører hjemme. Udover titelmelodien (som det er muligt at vænne sig til), sunget af Sheena Easton (der absolut skulle vise sit oversminkede punkhoved konstant under forteksterne), og diverse vilde pop-numre, er der også en disco-

sang, med et kor der synger: »Tryin' to keep it up, and ease it in, to get that good vibration!« og andre dybsindigheder. Man kan sige til Conti's forsvar, at han bruger et par kastagnetter, når vi ser den spanske pilot og lejemorder Gonzales, og en græsk zithar, når vi ser den kvindelige hovedperson Melina, der jo er datter af en engelsk marine-officer og hans græske kone. Under scenen med papegøjen og Premier-ministerens kone har Conti fået lejlighed til at lave lidt fanfare-stemning, og bruge et par toner fra Edward Elgar's Pomp and Circumstance March Nr. 1. Men disse små detaljer, der godtnok lugter af filmmusik, er i mine øjne ikke helt undskyldning nok!



## Pionerværk om TV

»TV i 70'erne« er det første forsøg herhjemme på i opslagsværkets form at fastholde de flimrende indtryk, som mediet efterlader. I hele sin opbygning er værket en »companion piece« til Claus Hesselbergs »Film i 70'erne«, som Michael Blædel anmeldte i Kosmorama 155-156, men hvor filmregistreringen takket være Bjørn Rasmussens kraftpræstation med »Filmens Hvem-Hvad-Hvor« var lagt i faste rammer, er de to bind om danske TV-udsendelser i halvfjerdsnerne mere af en pionerindsats.

I forordet gøres der da også opmærksom på vanskelighederne. »Der er simpelthen ikke tradition for overhovedet at gemme oplysninger vedrørende TV. Danmarks Radios egne arkiver indeholder ikke meget andet af relevans end det, der er gengivet i aviserne i de daglige programoversigter« kan man læse. Så meget mere beundringsværdigt er det derfor, at værket har fået så mange informationer med, som det vitterlig er tilfældet. Stikprøver – og meget andet kan det ikke blive til før længere tids brug af værket giver fastere grund under fødderne – antyder en solid grad af pålidelighed i det faktiske. Men giver måske også anledning til en vis angst for karakteren af de kommentarer, som hvert opslag har fået med på vejen. Nogle gange er kommentarerne neutralt karakteriserende, andre gange luftes skråsikre vurderinger som f.eks. i omtalen af Monte

Hellmans »Opgøret«, der kaldes for en »Hovedløs, intellektuel western«. Hovedløs var filmen i hvert fald ikke.

I det hele taget er kommentarerne ofte værkets svage punkt. Nogle gange, fordi kommentaren, som den oven for citerede, af og til kan virke – hovedløs. Andre gange fordi der er så mange tilfælde af sproglig sjusk. Blandt de ufrivilligt morsomme, som sjuskeriet fører med sig, er oplysningen om, at Josef og hans brødre stod bag musicalen »Jesus Christ Superstar«.

I nogle tilfælde er der medtaget krydshenvisninger uden at dette dog er konsekvent gennemført – og uden at det er indlysende, hvorfor der henvises fra en titel til en anden titel og videre til en tredje. Det er udmærket med en henvisning fra »Ballets dronning« til den tematisk beslægtede »Roseland«, men hvorfor vise videre fra »Roseland« til »Til minde om fyrsten«. De to film har ganske vist det til fælles, at James Ivory har instrueret, men forbindelsen til »Ballets dronning« er tabt. Nogen indlysende sammenhæng mellem TV-serierne »Højt spil« og »Magt og afmagt« kan jeg heller ikke finde, hverken i tema eller personer. Måske eksisterer sammenhængen for dem, der har set begge serier.

Men det er selvfølgelig bagateller i forhold til den kendsgerning at værket overhovedet eksisterer og rummer en mængde oplysninger for den velvilligt nysgerrige, der kan lide at blade i leksikalske værker.

For den mindre velvilligt indstillede, der gerne vil have information om en given udsendelse, rummer værket nok en oplagt irritationskilde ved kun at eje et register over originaltitler. Netop fordi mange mennesker ser TV på en ofte tilfældig måde – altså åbner for kassen uden at vide, hvad der egentlig sendes, og så fanges ind af et program – vil det med garanti for mange være svært at peje sig ind på, hvad man skal slå op under. Jeg savner stærkt et tematisk register. Fra forlagets side er der tale om et helt urimeligt fedteri, når man ikke har villet ofre disse sidste penge. En begrænsning i opslagsværkets værdi er det nok også, at man ikke har medtaget opera og ballet (men dog har kunnet finde plads til f.eks. Bergmans »Trylleflojten«). Eller at man ikke kan slå op på f.eks. Bob Fosses fremragende »Liza With a Z«, hvorimod inferiøre musikprogrammer med Dean Martin er medtaget blot fordi de udgør en serie. En højere grad af fleksibilitet ville have klædt de to bind. Eller er der blot tale om en forglemmelse?

Men indvendinger som disse kan selvfølgelig ikke skjule, at værket er imponerende i sin ophobning af glemte og skjulte fakta. Det bør nok også noteres (ikke mindst på baggrund af den urimelige mængde korrekturføj, som prægede »Film i 70'erne«), at »TV i 70'erne« holder mindst en rimelig standard med hensyn til korrekt stavede navne. Som det selvfølgelig også bør være i et værk af leksikalsk karakter. Jeg glæder mig til »TV i 60'erne« – hvis det ellers bliver muligt at udsende det.

Per Calum

»TV i 70'erne« 1-2. 448 sider. Udarbejdet af Kaare Schmidt, Lennard Højbjerg og Lars Ølgaard. Politikens forlag 1981.